Şiirde İçerik Unsurları: Söyleyici, Konu, Tema, İleti

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Söyleyici:** Şiirde şairin oluşturduğu kurgusal kişiliktir; şiirde konuşan sestir. Söyleyici şairle aynı kişi olmak zorunda değildir: bir çocuk, bir topluluk ("biz"), bir ağaç ya da bir nesne de olabilir.
- **Konu ve tema:** Konu, şiirde üzerinde durulan olay, durum ya da görüntüdür (eski bir evi hatırlayan biri). Tema ise konunun arkasındaki soyut ve evrensel duygu ya da düşüncedir (zaman, özlem, ölüm, yalnızlık, aşk). Konu somut ve özeldir; tema soyut ve geneldir.
- **İleti:** Şiirin okura ulaştırmak istediği mesajdır. **Açık ileti** doğrudan söylenir ("Birlik olan yürekler yıkar bütün duvarları"). **Örtük ileti** ise imge, sembol ve çağrışımlarla sezdirilir; okurun yorumuyla ortaya çıkar.
- **Gerçeklik:** Şiirdeki gerçeklik, dış dünyanın birebir kopyası değil; şairin duygu ve hayal dünyasında yeniden kurulmuş **sanatsal gerçeklik**tir.
- **Öznellik ve nesnellik:** Şiirde söyleyicinin duygu ve bakış açısı öne çıktığı için **öznellik** ağır basar. Kişiden kişiye değişmeyen, kanıtlanabilen yargılar ise nesneldir ("Şiir dört dizeden oluşur.").

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Kavramları açıklamalarıyla eşleştiriniz.

1. söyleyici 2. konu 3. tema 4. açık ileti 5. örtük ileti

a) Şiirde doğrudan söylenen mesaj
b) Şiirde üzerinde durulan olay, durum ya da görüntü
c) Şiirde şairin oluşturduğu kurgusal kişilik
d) İmge ve sembollerle sezdirilen, okurun yorumuyla ortaya çıkan mesaj
e) Konunun arkasındaki soyut ve evrensel duygu ya da düşünce

2 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Söyleyici her zaman şairin kendisidir.
( ) Tema, konuya göre daha soyut ve geneldir.
( ) Örtük ileti, okurun yorumuna açıktır.
( ) Şiirdeki gerçeklik, dış dünyanın birebir fotoğrafıdır.

3 "Duvardaki saat durmadan sayar,
Annemin saçına ak düşer bir bir;
Bahçede erik ağacı yine çiçek açar,
Ben büyürüm, eski evimiz küçülür."
Bu şiirin teması aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dostluk B) Zamanın geçişi C) Doğa sevgisi D) Vatan sevgisi E) Kahramanlık

4 "Ben bir kurşun kalemim, ucum kırık,
Bir çocuğun çantasında yıllar geçirdim;
İlk harfini ben yazdım, ilk mektubunu,
Şimdi bir çekmecede unutulmuş bekliyorum."
Bu şiirde söyleyici aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bir öğretmen
B) Bir çocuk
C) Bir kurşun kalem
D) Şairin kendisi
E) Çocuğun annesi

5 Aşağıdaki cümlede boş bırakılan yeri uygun kavramla doldurunuz.
"Şiirde şairin oluşturduğu, şiirdeki sesi taşıyan kurgusal kişiliğe ..... denir."

6 "Bir el bir eli tutarsa köprü olur yollara,
Tek başına kimse aşamaz bu dağları;
Gel, omuz ver omzuma, yükü birlikte kaldıralım,
Birlik olan yürekler yıkar bütün duvarları."
Bu şiirin açık iletisi aşağıdakilerden hangisidir?

A) İnsanlar birlik olursa en büyük zorlukları aşabilir.
B) İnsan her işini tek başına yapmalıdır.
C) Duvarlar insanları kötülüklerden korur.
D) Köprüler şehirleri birbirine bağlar.
E) Dağlara tırmanmak tehlikelidir.

7 Aşağıdakilerden hangisi bir şiirin **teması** olmaya en uygundur?

A) Deniz kenarında bir kayık
B) Bir köy evi
C) Akşam yemeği
D) Tren istasyonu
E) Özlem

8 "Bu şehrin ışıkları çok ama hiçbiri benim değil,
Kalabalık sokaklarda adımı bilen yok;
Köyümde şimdi akşam, ocaklar tütüyordur,
Kapımızın önünde annem yolu gözlüyordur."
Bu şiirin konusunu ve temasını yazınız.

9 Şiirdeki gerçeklikle ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Şiirde gerçeklik hiçbir zaman yer almaz.
B) Tarih kitaplarındaki bilgilerle birebir aynıdır.
C) Şairin duygu ve hayal dünyasında yeniden kurulmuş sanatsal bir gerçekliktir.
D) Yalnızca belgelenebilen olaylardan oluşur.
E) Şairin yaşamadığı hiçbir şey şiire giremez.

10 Bir şiir hakkında söylenen aşağıdaki yargılardan hangisi **nesnel**dir?

A) Bu şiir, okuduğum en dokunaklı şiirdir.
B) Şair bu şiirde gereğinden fazla karamsar davranmış.
C) Şiirdeki imgeler çok güzel seçilmiş.
D) Şiir, dört dizelik üç bölümden oluşmaktadır.
E) Şiirin son dizesi insanın içini burkuyor.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 "Kafeste bir kanarya, altın çubuklar parlak,
Her sabah su verilir, her sabah taze yem;
Pencereden bakar da mavi göğe durmadan,
Bir şarkı söyler ki kimse bilmez neden."
Bu şiirde sezdirilen örtük ileti aşağıdakilerden hangisidir?

A) Özgürlük, hiçbir rahatlık ve konforla değiştirilemez.
B) Kanaryalar kafeste daha uzun yaşar.
C) Altın, en değerli madendir.
D) Evcil hayvanlara her gün su ve yem verilmelidir.
E) Kuşların şarkıları insanları mutlu eder.

12 "Ben bir kurşun kalemim, ucum kırık,
Bir çocuğun çantasında yıllar geçirdim;
İlk harfini ben yazdım, ilk mektubunu,
Şimdi bir çekmecede unutulmuş bekliyorum."
Bu şiirde ağır basan tema aşağıdakilerden hangisidir?

A) Savaşın yıkıcılığı
B) Doğanın güzelliği
C) Kahramanlık coşkusu
D) Şehir hayatının karmaşası
E) Unutulmanın verdiği hüzün

13 "Duvardaki saat durmadan sayar,
Annemin saçına ak düşer bir bir;
Bahçede erik ağacı yine çiçek açar,
Ben büyürüm, eski evimiz küçülür."
Bu şiirdeki söyleyici için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Bahçedeki ağacın kesilmesine üzülmektedir.
B) Zamanın geçişini ailesindeki ve evindeki değişimler üzerinden fark etmektedir.
C) Annesiyle aralarında bir kırgınlık vardır.
D) Evinden ayrılıp başka bir şehre taşınmıştır.
E) Saat tamircisi olarak çalışmaktadır.

14 "Kafeste bir kanarya, altın çubuklar parlak,
Her sabah su verilir, her sabah taze yem;
Pencereden bakar da mavi göğe durmadan,
Bir şarkı söyler ki kimse bilmez neden."
Bu metne göre aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.
( ) Şiirde söyleyici bir kanaryadır.
( ) "Kafes" sözcüğü esaret ve kısıtlanmayı çağrıştırır.
( ) Şiirin iletisi doğrudan bir öğüt cümlesiyle verilmiştir.
( ) "Mavi gök" özgürlüğü sembolize eder.

15 "Bu şehrin ışıkları çok ama hiçbiri benim değil,
Kalabalık sokaklarda adımı bilen yok;
Köyümde şimdi akşam, ocaklar tütüyordur,
Kapımızın önünde annem yolu gözlüyordur."
Bu şiirdeki söyleyicinin ruh hâlini iki sıfatla belirtiniz ve dizelerden birer dayanak gösteriniz.

16 Aşağıdakilerden konu olanların başına **K**, tema olanların başına **T** yazınız.
( ) Eski bir fotoğrafa bakan yaşlı bir adam
( ) Hasret
( ) Gece yarısı limandan kalkan bir gemi
( ) Ölüm
( ) Yalnızlık
( ) Kar altında kalmış bir dağ köyü

17 "Anne, pencerende hâlâ yanıyor mu o lamba?
Kaç kış geçti, ben dönmedim o sokağa;
Bilirim, her akşam perdeyi aralarsın,
Ayak sesi sanarsın rüzgârı kapıda."
Bu şiirde söyleyicinin seslendiği kişi ve ağır basan duygu aşağıdakilerin hangisinde birlikte verilmiştir?

A) Kendine – coşku ve sevinç
B) Kardeşine – öfke ve kırgınlık
C) Babasına – korku ve endişe
D) Annesine – özlem ve pişmanlık
E) Komşusuna – merak ve heyecan

18 Aşağıdaki dizelerin hangisinde ileti **açık** olarak verilmiştir?

A) "Bir kırık saz asılı duvarda, sesi yok"
B) "Emek vermeden kimse varamaz murada"
C) "Bir gemi uzaklaşır, liman yalnız kalır"
D) "Gece bir kuyu gibi derin, yıldızlar uzak"
E) "Sararmış yapraklar düşer eski bir bankın üstüne"

19 Şiirde **örtük iletiye** ulaşırken okura en çok yardımcı olan unsurlar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tarih ve saat bilgileri
B) Dipnot ve kaynakça
C) Tanımlar ve istatistikler
D) Sayısal veriler ve tablolar
E) İmge, sembol ve çağrışımlar

20 Açık ileti ile örtük ileti arasındaki farkı, aynı düşünceyi (ör. okumanın önemi) iki farklı biçimde anlatan birer dizeyle gösteriniz.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 "Üç yüz yıldır bu meydanda durur, bakarım;
Düğünler gördüm, göçler gördüm, savaşlar.
Gölgemde oynayan çocuklar büyüdü, gitti;
Kökümde bir tek toprağın sabrı kalır."
Bu şiirle ilgili aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?

A) Zamanın akışı temel temalardan biridir.
B) Söyleyici kişileştirilmiş bir ağaçtır.
C) Okura doğrudan bir öğüt verilmiştir.
D) Söyleyici, tanık olduğu olayları anlatmaktadır.
E) İnsan hayatının geçiciliği sezdirilmiştir.

22 **I. şiir:** "Takvimden bir yaprak daha kopardım bu sabah,
Aynada saçlarıma bir kar tanesi düşmüş."
II. şiir: "Kum saatinde son taneler akarken
Bir ömür sığıverdi avucumun içine."
Bu şiirlerin ortak teması aşağıdakilerden hangisidir?

A) Zamanın hızla akıp gitmesi
B) Gurbetin acısı
C) Doğa ile insanın çatışması
D) Kış mevsiminin güzelliği
E) Aile sevgisi

23 "Anne, pencerende hâlâ yanıyor mu o lamba?
Kaç kış geçti, ben dönmedim o sokağa;
Bilirim, her akşam perdeyi aralarsın,
Ayak sesi sanarsın rüzgârı kapıda."
Bu şiirle ilgili aşağıdaki yargılardan hangileri doğrudur?
I. Söyleyici bir nesnedir.
II. Bir annenin bekleyişi anlatılmıştır.
III. Söyleyici, annesinin davranışlarını tahmin etmektedir.

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

24 "Şiirde konuşan ses ile şiiri yazan kişi her zaman aynı değildir. - - - - Bu nedenle bir şiiri okurken 'Şair ne yaşadı?' sorusundan önce 'Bu şiirde kim konuşuyor?' sorusunu sormak gerekir."
Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Şairlerin çoğu şiirlerini gece yazar.
B) Şiirler genellikle kısa metinlerdir.
C) Şiir, en eski edebî türlerden biridir.
D) Okurlar şiirleri yüksek sesle okumalıdır.
E) Şair, kendinden çok farklı birinin, hatta bir nesnenin ağzından da konuşabilir.

25 "Kafeste bir kanarya, altın çubuklar parlak,
Her sabah su verilir, her sabah taze yem;
Pencereden bakar da mavi göğe durmadan,
Bir şarkı söyler ki kimse bilmez neden."
Bu şiirdeki "kafes" ve "mavi gök" için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) İkisi de mutluluğun sembolüdür.
B) İkisi de yalnızca gerçek anlamlarıyla kullanılmıştır.
C) Kafes güveni, mavi gök tehlikeyi sembolize etmektedir.
D) Kafes esareti, mavi gök özgürlüğü sembolize etmektedir.
E) Kafes zenginliği, mavi gök yoksulluğu sembolize etmektedir.

26 "Aynı dolunay, iki farklı şiirde bambaşka görünebilir. Sevdiğine kavuşmuş birine ay, gecenin ortasında yanan bir mutluluk lambasıdır. Sevdiğini yitirmiş biri ise aynı ayda yalnızlığının soğuk yüzünü görür. Ay değişmez; değişen, ona bakan gözdür."
Bu parçada şiirle ilgili vurgulanan özellik aşağıdakilerden hangisidir?

A) Aynı nesnenin, söyleyicinin ruh hâline göre farklı anlamlar kazanması
B) Şiirde doğa olaylarının bilimsel olarak açıklanması
C) Ayın şiirde en sık kullanılan sembol olması
D) Şiirde yalnızca mutlu duyguların işlenmesi
E) Şairlerin gece yazmayı tercih etmesi

27 Aşağıdaki dizelerin hangisinde "emeğin değeri" düşüncesi **örtük** olarak sezdirilmiştir?

A) "Kapımda bekler hâlâ gelmeyen mektup"
B) "Karlı dağların ardında kaldı sılam"
C) "Nasırlı ellerinde büyür her sabah buğday"
D) "Çocukluğum bir salıncakta sallanır"
E) "Ay ışığında yüzen kayıklar uyur"

28 "Biz ki bu toprağa tohum gibi düştük,
Kışına dayandık, yazına sabrettik;
Ne sel yıktı bizi ne kara kış,
Kök saldık, dal verdik, çiçeğe erdik."
Bu şiirle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Söyleyici, tek başına kalmış bir çiftçidir.
B) Söyleyici, bir topluluk adına konuşmaktadır.
C) Şiirde bir doğa olayı bilimsel olarak açıklanmıştır.
D) Söyleyici, toprağa düşen bir tohumdur.
E) Şiirde umutsuzluk ve teslimiyet duygusu ağır basmaktadır.

29 "Anne, pencerende hâlâ yanıyor mu o lamba?
Kaç kış geçti, ben dönmedim o sokağa;
Bilirim, her akşam perdeyi aralarsın,
Ayak sesi sanarsın rüzgârı kapıda."
Bu şiirin konusunu, temasını ve iletisini yazınız.

30 Aşağıdakilerin hangisinde dizelerin söyleyicisiyle ilgili verilen bilgi **yanlıştır**?

A) "Biz ki bu dağlarda büyüdük, rüzgârla" – Söyleyici bir topluluk adına konuşur.
B) "Ben bir çeşmeyim, suyum hiç kesilmez" – Söyleyici kişileştirilmiş bir nesnedir.
C) "Ey gemici, aç yelkenini, rüzgâr seninle" – Söyleyici bir gemiciye seslenir.
D) "Yetmiş yıl geçti, hâlâ aklımda o köy" – Söyleyici yaşlı bir insandır.
E) "Kuşlar gibi uçmak isterdim göklerde" – Söyleyici bir kuştur.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**